

UNIVERZITET U NIŠU
FAKULTET ZAŠTITE NA RADU

Dr Desimir M. Jovanović
Mr Dušica J. Tomanović

DINAMIKA POŽARA

Niš, 2002.

Dr Desimir M. Jovanović
Mr Dušica J. Tomanović
DINAMIKA POŽARA
prvo izdanje, 2002.

Recenzenti:

Prof.dr Bratislav Blagojević, Mašinski fakultet, Niš
Prof. dr Đorđe Simić, Fakultet zaštite na radu, Niš

Na osnovu odluke Nastavno-naučnog veća Fakulteta zaštite na radu u Nišu, br. 03-638/14 od 28.11.2000. god. rukopis je odobren za štampu kao monografija nacionalnog značaja.

Izdavač:

UNIVERZITET U NIŠU
Fakultet zaštite na radu
Niš, Čarnojevića 10a

Za izdavača:

Prof. dr Miroljub Grozdanović

Lektor:

Dr Jelica Tošić

Štampa:

SITOPRINT - Niš

Total Design:

AvramovicDesign@yahoo.com

Tiraž:

200 primeraka

SADRŽAJ

UVOD	7
1. POŽAR - NEKONTROLISANO SAGOREVANJE.....	11
1.1. RETROSPEKTIVA IZUČAVANJA PROCESA SAGOREVANJA	11
1.2. FIZIČKO-HEMIJSKI ASPEKTI SAGOREVANJA	12
1.3. VRSTE SAGOREVANJA	13
1.3.1. Homogeno i heterogeno sagorevanje	14
1.3.2. Stacionarno i nestacionarno sagorevanje	14
1.3.3. Difuzno i kinetičko sagorevanje	15
1.3.4. Eksplozivno i detonaciono sagorevanje.....	15
1.4. OSNOVNI POJMOVI I DEFINICIJE POŽARA	15
2. USLOVI I VEROVATNOĆA NASTAJANJA POŽARA	27
2.1. ZAPALJIVA MATERIJA	29
2.1.1. Klasifikacija zapaljivih materija	29
2.1.2. Fizičko-hemijske osobine zapaljivih materija.....	31
2.1.3. Sagorevanje zapaljivih gasova	33
2.1.4. Sagorevanje zapaljivih tečnosti.....	35
2.1.5. Sagorevanje zapaljivih prašina	38
2.2. OKSIDATOR	40
2.3. IZVORI PALJENJA	42
2.3.1. Otvoreni plamen i iskre.....	45
2.3.2. Užarene materije	47
2.3.3. Zagrejane površine.....	53
2.3.4. Mehaničke (frikcione) varnice	55
2.3.5. Električna energija	58
2.3.5.1. Zagrevanje električnih provodnika.....	58
2.3.5.2. Zagrevanje električnih kontakata usled velikih prelaznih otpora.....	59
2.3.5.3. Kratak spoj	60
2.3.5.4. Električne varnice i električni luk.....	62
2.3.5.5. Upotreba elektrotermičkih uređaja	62
2.3.6. Statički elektricitet	62
2.3.6.1. Statičko naelektrisanje čoveka.....	65
2.3.7. Samozapaljivost	66
2.3.8. Prirodne pojave	67
2.3.8.1. Direktni udar groma	67

2.3.8.2. Sekundarno dejstvo groma	67
2.3.8.3. Akumuliranje visokog potencijala.....	68
2.4. VEROVATNOĆA NASTAJANJA I ŠIRENJA POŽARA	68
2.4.1. Verovatnoća nastajanja požara	68
2.4.2. Verovatnoća širenja požara.....	70
3. KLASIFIKACIJA POŽARA.....	75
3.1. KLASIFIKACIJA POŽARA PREMA MESTU NASTAJANJA.....	75
3.2. KLASIFIKACIJA POŽARA U SKLADU SA PRIRODOM POSTOJANOSTI MATERIJALA PRI SAGOREVANJU	78
3.3. KLASIFIKACIJA POŽARA PREMA FAZI RAZVOJA.....	79
3.4. KLASIFIKACIJA POŽARA PREMA BRZINI OSLOBAĐANJA TOPLOTE	81
3.5. KLASIFIKACIJA POŽARA PREMA OBIMU I VELIČINI.....	82
4. DINAMIKA POŽARA	87
4.1. OSNOVNI PARAMETRI POŽARA	87
4.1.1. Dinamika osnovnih parametara požara u određenim fazama njegovog razvoja	88
4.2. POSTUPAK IZRAČUNAVANJA OSNOVNIH PARAMETARA POŽARA	95
5. ANALIZA UTICAJA OKOLNE SREDINE NA DINAMIKU POŽARA	109
5.1. UTICAJ PARAMETARA OKOLNE SREDINE NA DINAMIKU POŽARA NA OTVORENOM PROSTORU.....	110
5.1.1. Brzina sagorevanja masenog požarnog opterećenja	110
5.1.2. Visina plamena	112
5.1.3. Toplotno zračenje plamena.....	112
5.1.4. Linearna brzina širenja plamena.....	114
5.1.5. Brzina širenja požara	115
5.1.6. Uticaj vetra na brzinu kretanja fronta požara.....	118
5.1.7. Uticaj vetra na dimenzije i intenzitet toplotnog zračenja plamena .	121
5.2. UTICAJ PARAMETARA OKRUŽUJUĆE SREDINE NA DINAMIKU POŽARA U ZATVORENOM PROSTORU.....	122
5.2.1. Uticaj razmene mase gasovitih frakcija prostorije zahvaćene požarom i okružujuće sredine na dinamiku požara	123
5.2.2. Algoritam za izračunavanje osnovnih parametara dinamike požara	127
5.2.3. Dinamika požara pri dejstvu vetra.....	133
6. PARAMETRI KOJI KARAKTERIŠU DEJSTVO POŽARA I MOGUĆNOST NJIHOVOG ODREĐIVANJA	139
6.1. PLAMEN POŽARA, NJEGOVE DIMENZIJE I EMISIONA SVOJSTVA	139
6.2. ZNAČAJ I MOGUĆNOST ODREĐIVANJA SREDNJE PROSTORNE TEMPERATURE PRI POŽARU.....	150
6.2.1. Thomas-ova flashover korelacija	155
6.2.2. Post-flashover korelacija Kawagoe-a.....	156

6.3. ODREĐIVANJE TEMPERATURA U KONVEKTIVNOJ STRUJI POŽARA	157
6.4. ODREĐIVANJE LOKALNIH TEMPERATURA U PROSTORIJI	161
6.4.1. Temperature u mlazu gasovitih produkata sagorevanja obrazovanom uz plafon	163
6.4.2. Temperature u sloju gasovitih produkata sagorevanja obrazovanom uz plafon	165
6.4.3. Temperatura dima u atrijumu	166
6.5. PRODUKTI SAGOREVANJA	167
6.5.1. Produkcija i osobine dima	168
6.5.1.1. Raspodela veličina čestica dima	172
6.5.1.2. Osobine dima	178
6.5.1.2.1. Vidljivost dima	182
6.5.1.2.2. Detekcija dima	185
6.5.2. Kontrola dima	189
6.5.2.1. Kretanje dima	190
6.5.2.1.1. Kretanje u zoni toplog dima	190
6.5.2.1.2. Kretanje u zoni hladnog dima	192
6.5.2.1.3. Efekat dimnjaka	193
6.5.2.1.4. Plovnost dima	196
6.5.2.1.5. Kretanje dima usled širenja	197
6.5.2.1.6. Uticaj vetra na kretanje dima	198
6.5.2.1.7. Uticaj KGH sistema	199
6.5.2.1.8. Maseni protok dima kroz otvor	199
6.5.2.1.9. Zapreminski protok dima kroz otvor	201
6.5.3. Upravljanje dimom	203
6.5.3.1. Principi kontrole kretanja dima	203
6.5.3.1.1. Protok vazduha	206
6.5.3.1.2. Presurizacija	208
6.5.4. Razređenje dima	211
6.5.5. Određivanje projektnih parametara sistema za kontrolu dima	212
6.5.5.1. Putanje kretanja vazduha i površine protoka	213
6.5.5.1.1. Efektivne površine protoka	214
6.5.5.2. Podaci o atmosferskim prilikama	217
6.5.5.3. Podaci o razlikama pritisaka	218
6.5.5.4. Brzina doticanja vazduha	219
6.5.5.5. Broj istovremeno otvorenih otvora	220

LITERATURA

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

614.841.4
536.46

JOVANOVIĆ, Desimir M.

Dinamika požara

Desimir M. Jovanović, Dušica J. Tomanović. – [1. izd.] – Niš:
Fakultet zaštite na radu, 2002. (Niš: Sitoprint). –226 str.: graf.
prikazi, tabele; 24 cm.

Na vrhu nasl. str.: Univerzitet u Nišu. – Tiraž 200. –
Bibliografija: str. 221 – 226.

ISBN 86-80261-36-X

1. Tomanović, Dušica J.

a) Požari – Dinamika b) Sagorevanje

COBISS-ID 100321292